

The viewpoint of students and faculties of Qaen school of nursing and midwifery about facilitating and inhibiting factors in clinical skills learning

Zohreh Barzgari esfadan ¹, Mohammad Reza Jani ^{2*}, Mohammad Reza Razmara ³, Asma Nik'khah Beydohkti ⁴, Hamid Gharib ⁵, Ghasem Dastgerdi ⁵, Hossein Lotfi ⁵

1 Instructor, M.Sc. in Environmental Health Engineering, Department of Public Health, Ghanni School of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.

2. Instructor, M.Sc. in Critical Care Nursing, Department of Nursing, Faculty of Paramedical Medicine and Ferdows Health, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.

3. Instructor, M.A. in Nursing Education, Department of Nursing, Ghein School of Nursing, Azad University, Birjand, Birjand, Iran.

4. Instructor, M.A. in Pediatric Nursing, Department of Nursing, Birjand School of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.

5. Undergraduate Nursing Graduate, Student Research Committee, Cain School of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

ARTICLE INFO

Article type

Review article

Original Article

Article history

Received: 20 Sep 2020

Accepted: 26 Octo 2020

Keywords

Facilitating factors

Inhibitory factors

Clinical education

Students of Medical Sciences

ABSTRACT

Introduction: In today's world, with the expansion of universities and higher education institutions, the discussion about the quality of education is of special importance, so that students' issues and problems are considered to be very vital. Therefore, this study was conducted to investigate the views of instructors and students of Qaen School of Nursing and Midwifery about the inhibitory and facilitating factors affecting the learning of clinical skills in 2016.

Materials & Methods: This descriptive-analytical study was conducted on all clinical instructors (22 people) and students of Qaen School of Nursing and Midwifery who have an internship program (280 people) by census. Data collection was made possible through 3 ways including personal information, 38 questions were related to facilitating factors and 27 questions were about inhibitory factors affecting clinical skills learning. Data were analyzed by SPSS version 22.

Results: The results showed that the mean age in instructors was 32.13 ± 4.54 and in students was 22.4 ± 3.24 years. In the frequency distribution of inhibitory factors from the viewpoints of instructors, the relationship between instructor and student was 46.7% and from the students' point of view, the student's satisfaction with the way of presenting practical and theoretical courses was 88.4%. And in examining the facilitating factors from the viewpoints of instructors, students' satisfaction with the way of presenting practical and theoretical courses 46.7% had the highest frequency.

Conclusion: According to the results obtained; to facilitate the presentation of the theoretical courses and improve communication between students and instructors, as well as motivation and responsibility in other members of the health care team, review and appropriate measures by educational officials for a Clinical educational environment is recommended.

[10.22038/HMED.2020.52169.1087](https://doi.org/10.22038/HMED.2020.52169.1087)

► Cite this paper as:

Barzgari esfadan Z, Jani M, Razmara M, Nik'khah Beydohkti A, Gharib H, Dastgerdi G, Lotfi H. The viewpoint of students and faculties of Qaen school of nursing and midwifery about facilitating and inhibiting factors in clinical skills learning. *Horizon of Medical Education Development*. 2021;12(4):74-84

*Corresponding author: Mohamad Reza Jani;

Qaen School of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

Tel: +989159624518

Email: jani_mr66@yahoo.com

دیدگاه مربیان و دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی قاین درباره عوامل

بازدارنده و تسهیل کننده موثر بر یادگیری مهارت های بالینی

زهرة برزگری اسفدن^۱ ID، محمدرضا جانی^۲ ID*، محمدرضا رزم آرا^۳ ID، اسماء نیکخواه بیدختی^۴ ID، حمید قریب^۵ ID، قاسم دستجردی^۵ ID، حسین لطفی^۵ ID

۱. مربی، کارشناس ارشد مهندسی بهداشت محیط، گروه بهداشت عمومی، دانشکده پرستاری و مامایی قاین، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.

۲. مربی، کارشناس ارشد پرستاری مراقبت های ویژه، گروه پرستاری، دانشکده پیراپزشکی و بهداشت فردوس، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.

۳. مربی، کارشناسی ارشد آموزش پرستاری، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری قاین، دانشگاه آزاد، بیرجند، بیرجند، ایران.

۴. مربی، کارشناسی ارشد پرستاری کودکان، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی بیرجند، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.

۵. دانش آموخته کارشناسی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پرستاری و مامایی قاین، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

مقدمه: در جهان امروز با گسترش دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی بحث در مورد کیفیت آموزش از اهمیت ویژه ای برخوردار است به طوری که مسائل و مشکلات دانشجویی از موضوعات بسیار حیاتی به حساب می آید. لذا این مطالعه باهدف بررسی دیدگاه مربیان و دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی قاین درباره عوامل بازدارنده و تسهیل کننده مؤثر بر یادگیری مهارت های بالینی در سال ۱۳۹۵ انجام گرفت.

روش کار: این مطالعه از نوع توصیفی تحلیلی می باشد که بر روی کلیه مربیان بالینی (۲۲ نفر) و دانشجویانی دانشکده پرستاری و مامایی قاین که واحد کارآموزی دارند (۲۸۰ نفر) به صورت سرشماری انجام شد ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ای مشتمل بر سه بخش مشخصات فردی، ۳۸ سؤال در رابطه با عوامل تسهیل کننده و ۲۷ سؤال عوامل بازدارنده مؤثر بر یادگیری مهارت های بالینی بود داده ها توسط Spss ورژن ۲۲ تجزیه و تحلیل شد.

نتایج: نتایج نشان داد که میانگین سنی در مربیان ۳۲/۱۳±۴/۵۴ و در دانشجویان ۲۲/۴±۳/۲۴ سال بود. در توزیع فراوانی عوامل بازدارنده از دیدگاه مربیان، ارتباط بین مربی و دانشجو ۴۶/۷ درصد و از دیدگاه دانشجویان، رضایت دانشجو از نحوه ی ارائه ی دروس عملی و تئوری ۸۷/۴ درصد و در بررسی عوامل تسهیل کننده از دیدگاه مربیان، رضایت دانشجو از نحوه ی ارائه ی دروس عملی و تئوری ۴۶/۷ درصد و از دیدگاه دانشجویان، رضایت دانشجو از نحوه ی آموزش مهارت ها توسط مربی و پرسنل در بخش ۹۲ درصد بیشترین درصد فراوانی را به خود اختصاص دادند.

نتیجه گیری: با توجه به نتایج به دست آمده جهت تسهیل در نحوه ارائه دروس تئوری و نظری و بهبود ارتباط بین دانشجویان و مربی ها و همچنین با ایجاد انگیزه و مسئولیت در دیگر اعضای تیم بهداشتی - درمانی، بازنگری و اقدامات مناسب توسط مسئولین آموزشی برای یک محیط بالینی آموزشی پیشنهاد می شود.

نوع مقاله

اصیل پژوهشی

پیشینه پژوهش

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۶/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۹/۰۵

کلمات کلیدی

عوامل تسهیل کننده

عوامل بازدارنده

آموزش بالینی

دانشجویان علوم پزشکی

10.22038/HMED.2020.52169.1087

▶ نحوه ارجاع به این مقاله

Barzgari esfadan Z, Jani M, Razmara M, Nik'khah Beydohkti A, Gharib H, Dastgerdi G, Lotfi H. The viewpoint of students and faculties of Qaen school of nursing and midwifery about facilitating and inhibiting factors in clinical skills learning. *Horizon of Medical Education Development*. 2021;12(4):74-84

ایمیل: jani_mr66@yahoo.com

تماس: ۰۹۱۵۹۶۲۴۵۱۸

*نویسنده مسئول: محمدرضا جانی

دانشکده پیراپزشکی و بهداشت فردوس، دانشگاه علوم پزشکی

بیرجند، بیرجند، ایران

مقدمه

در جهان امروز با گسترش دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی بحث در مورد کیفیت آموزش اهمیت ویژه ای یافته است (۱). از آن جا که نیروی انسانی ارزنده ترین سرمایه هر کشور است، پیشرفت و بالندگی فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی کشورها در گرو تربیت نیروی متخصص، رشد علمی و افزایش سطح آگاهی افراد آن جامعه خواهد بود (۲). آموزش بالینی پرستاری مجموعه ای از علوم تئوری و فعالیت های عملی، مهارت، خلاقیت، تجربه است. هدف از آموزش بالینی، ایجاد تفکر انتقادی و خلاق، یادگیری خودجوش، ارتقای مهارت های روانی- حرکتی، توانایی مدیریت زمان، افزایش اعتماد به نفس، برقراری ارتباط مناسب می باشد (۳). رشد سریع آموزش عالی و مواجهه با فرایند جهانی شدن، نیاز به تربیت نیروهای انسانی کارا و مجرب برای ادامه مهارت های تخصصی و مطلوب را ضروری می سازد. (۴). دانشجویان علوم پزشکی به منظور داشتن حداکثر کارایی، در کلاس های نظری اطلاعات و دانش مورد نیازشان را کسب نموده و تمرین در محیط های بالینی، توانمندی حرفه ای لازم را کسب می نمایند. در سیستم بهداشت و درمان از کارکنان تازه کار انتظار می رود که آموخته های نظری خود را در بالین بیماران به طور کامل پیاده کنند اما فاصله بین آنچه آموزش داده می شود و خدماتی که در بالین ارائه می گردد به عنوان یک مشکل اساسی در علوم پزشکی مطرح می شود. یکی از راهکارهای بسیار مناسبی که در این زمینه مهم به نظر می رسد ایجاد آموزش بالینی مناسب برای دانشجویان در دوران دانشجویی آنان می باشد. (۵). باید توجه داشت که یادگیری دانشجویان در محیط های بالینی تا حدود زیادی تحت تأثیر میزان اثر بخشی این محیط آموزشی قرار دارد از عوامل مهم این اثربخشی بالینی که بسیار مورد توجه است

می توان مربی بالینی، محیط بالینی، خصوصیات فردی دانشجویان، برنامه ریزی آموزشی و ارزشیابی را نام برد (۶)؛ که یکی از عوامل مؤثر بر کیفیت و کمیت آموزش بالینی، محیط می باشد. محیط یادگیری دانشجویان ترکیبی از عوامل شناختی، فرهنگی، اجتماعی، روانی عاطفی، تحصیلی و انگیزشی است که از طریق آن مربیان و دانشجویان با یکدیگر کار می کنند (۶). نقش مربیان در آموزش بالینی دانشجویان امری بدیهی بوده و آنان با داشتن تجارب آموزشی، عملی و احساس مسئولیت می توانند نقش های حمایتی، جهت دهنده، تشویق کننده، تسهیل کننده و راهنما را داشته و در موفقیت آمیز بودن آموزش بالینی و همچنین در ادغام تئوری و عملی نقش بسزایی داشته باشند (۷). دوره های کارآموزی و کارورزی در شکل دهی مهارت های اساسی و توانمندی های حرفه ای نقش اساسی دارد زیرا برای دانشجویان فرصت لازم فراهم می شود تا دانش تئوری و آموخته های نظری خود را به مهارت های ذهنی، روانی و حرکتی تبدیل کرده و مهارت های حرفه ای را کسب نمایند (۸). علی رغم تحقیقات زیادی که در رابطه با آموزش بالینی انجام شده، پژوهشگران طی تجربیات بالینی خود متوجه این امر شدند که این رسالت مهم به خوبی انجام نمی گیرد و دانشجویان در پایان دوره تحصیل خود کفایت لازم برای انجام مهارت ها را ندارد (۳)؛ بنابراین این پژوهش باهدف بررسی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده بر یادگیری مهارت های بالینی از دید دانشجویان و مربیان بالینی دانشکده پرستاری و مامایی قاین انجام گردید. تا از نتایج حاصل آن، برنامه ریزان آموزشی به بازنگری برنامه های آموزشی بالینی دانشجویان پردازند و در جهت ارتقای مهارت های بالینی بکوشند

روش کار

این مطالعه از نوع توصیفی تحلیلی می باشد که بر روی کلیه مربیان بالینی (۲۲ نفر) و دانشجویانی دانشکده پرستاری و مامایی قاین که واحد کارآموزی دارند (۲۸۰ نفر) به صورت سرشماری انجام شد

ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه ای بود که توسط فریبا قدس بین در سال ۱۳۸۶ به عنوان پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است. برای تعیین اعتبار علمی آن از روش اعتبار محتوی و برای تعیین اعتماد علمی آن از روش آزمون مجدد استفاده گردید که ضریب همبستگی دو آزمون $(r=0.83)$ در حد قابل قبول بود. (۴) پرسشنامه شامل سؤالاتی در زمینه برخی از مشخصات دموگرافیک نمونه ها و ۶۶ سؤال در مورد عوامل تسهیل کننده (۳۸ سؤال) و عوامل بازدارنده (۲۷ سؤال) بود که در حیطه های ویژگی های مربیان (۹ سؤال)، ارتباط مربی و دانشجویان (۹ سؤال)، آموزش توسط مربی و پرسنل در بخش (۱۰ سؤال)، ارتباط بیمار و دانشجو (۴ سؤال)، رضایت دانشجو از وجود قوانین در بخش (۱۱ سؤال)، وجود امکانات دانشگاهی و بیمارستانی (۳ سؤال)، ارتباط پرسنل و دانشجو (۸ سؤال) و نحوه ارائه دروس تئوری و عملی (۱۱ سؤال) تدوین گردید. سؤالات بر اساس مقیاس لیکرت ۵ رتبه ای ارزیابی می شود. میانگین ارزش ها بین ۵-۱ متغیر می باشد. به پاسخ کاملاً مخالف (نمره ۱)، مخالف (نمره ۲)، بی تفاوت (نمره ۳)، موافق (نمره ۴) و کاملاً موافق (نمره ۵) اختصاص داده می شود. پس از گردآوری پرسشنامه ها، داده ها کدگذاری و وارد رایانه شده و بعد از کسب اطمینان از صحت ورود اطلاعات، تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS ویرایش ۲۰ انجام شد. برای توصیف مشخصات شرکت کنندگان از آزمون های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آزمون های کای اسکوتر، T

مستقل، کروس-کالوالیس استفاده شد مقاله حاضر طرح پژوهشی مستخرج با کد اخلاق ۱۳۹۵،۲۲۵ IR.Bums.Rec؛ که به تصویب شورای پژوهشی و کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی بیرجند رسیده است

نتایج:

نتایج نشان داد که میانگین سنی واحدهای پژوهش در مربیان $32/13 \pm 4/549$ و در دانشجویان $22/4 \pm 3/247$ سال بود. از دیدگاه دانشجویان در مورد عوامل بازدارنده در حیطه ویژگی مربیان، خستگی مفرط با ۸۰/۸ درصد، در حیطه ارتباط بین مربی و دانشجو، ارجح دانستن بیمار نسبت به دانشجو توسط مربی با ۵۷/۶ درصد، در حیطه ارتباط بین دانشجو و بیمار، عدم اعتماد بیمار به دانشجو با ۵۹/۸، در حیطه ارتباط بین دانشجو و پرسنل، عدم حمایت دانشجو توسط پرسنل بخش با ۶۶/۵ درصد، در حیطه رضایت دانشجو از قوانین در بخش، مناسب نبودن فضای بخش ها با ۷۳/۲ درصد، در حیطه امکانات موجود بیمارستانی و دانشگاهی، عدم ایجاد بخش های استاندارد و امکانات مناسب با ۵۹/۴ درصد، در حیطه رضایت دانشجو از آموزش مهارت ها توسط مربی و پرسنل، ترس و واکنش دانشجو از سوال کردن با ۷۷/۲ درصد و در حیطه رضایت دانشجو از نحوه ی ارائه ی دروس عملی و تئوری، عدم علاقه ی دانشجو به انجام مراقبت های پرستاری با ۸۱/۷ درصد دارای بالاترین اهمیت بودند از دیدگاه دانشجویان در مورد عوامل تسهیل کننده در حیطه ویژگی مربیان، آگاه بودن مربی به نیازهای یادگیری دانشجویان با ۸۷/۵ درصد، در حیطه ارتباط بین مربی و دانشجو، ارائه ی بازخورد مناسب از طرف مربی به دانشجو با ۸۴/۸ درصد، در حیطه ارتباط دانشجو و بیمار، توجه به حقوق و نیاز بیمار با ۸۳/۹ درصد، در حیطه ارتباط دانشجو و پرسنل، فراهم نمودن فرصت

نحوه ی ارائه ی دروس عملی و تئوری، عدم هماهنگی آموزش تئوری مناسب با آخرین اطلاعات و فاصله زمانی بین دروس نظری و عملی با ۹۳/۳ درصد دارای بالاترین اهمیت بودند از دیدگاه مربیان در مورد عوامل تسهیل کننده در حیطه ویژگی مربیان، تجارب آموزشی و عملی مربیان در پیشرفت امور آموزشی، احساس مسولیت مربیان در امر آموزش بالینی، استخدام و بکارگیری مربیان مجرب، ارتباط مناسب مربی با پرسنل و بیمار، آگاه بودن مربی به نیازهای یادگیری دانشجویان، آشنایی مربیان جدیدالورود با عملکرد بالینی با ۱۰۰ درصد، در حیطه ارتباط دانشجو و بیمار، ارائه ی بازخورد مناسب از طرف بیمار به دانشجو، تندخو و عصبانی نبودن بیمار با ۸۶/۷ درصد، در حیطه ارتباط دانشجو و پرسنل، فراهم نمودن فرصت مراقبت های پرستاری از بیمار از زمان پذیرش تا ترخیص با ۱۰۰ درصد، در حیطه امکانات موجود بیمارستانی و دانشگاهی، در نظر گرفتن بودجه ی کافی برای تهیه ی مجلات و کتاب های جدید با ۹۳/۳ درصد، و در حیطه رضایت دانشجو از نحوه ی ارائه ی دروس عملی و تئوری، حجم کار عملی در بخش با ۸۰ درصد دارای بالاترین و در حیطه ارتباط بین مربی و دانشجو، ارتباط گرم و نزدیک بین دانشجو و مربی، تندخو و عصبانی مزاج نبودن مربی به دانشجو با ۷۳/۳ درصد، در حیطه رضایت دانشجو از قوانین در بخش، عدم احساس کمبود وقت در بخش با ۷۳/۳ درصد، در حیطه رضایت دانشجو از آموزش مهارت ها توسط مربی و پرسنل در بخش، -شرکت در کلاس های آموزشی به عنوان عضوی از تیم بهداشتی با ۹۳/۳ درصد دارای کمترین اهمیت بودند.

مراقبت های پرستاری از بیمار از زمان پذیرش تا ترخیص با ۸۱/۷ درصد، در حیطه رضایت دانشجو از قوانین در بخش، مناسب نبودن فضای بخش ه مدت زمان کافی حضور در بخش با ۸۴/۴ درصد، در حیطه امکانات موجود بیمارستانی و دانشگاهی، در نظر گرفتن بودجه ی کافی برای تهیه ی مجلات و کتاب های جدید با ۸۱/۳ درصد، در حیطه رضایت دانشجو از آموزش مهارت ها توسط مربی و پرسنل در بخش، ایجاد فرصت های آموزشی برای دانشجویان با ۸۶/۶ درصد و در حیطه رضایت دانشجو از نحوه ی ارائه ی دروس عملی و تئوری، حجم کار عملی در بخش با ۷۰/۱ درصد دارای بالاترین اهمیت بودند از دیدگاه مربیان در مورد عوامل بازدارنده در حیطه ویژگی مربیان، خستگی مفرط با ۸۰ درصد، در حیطه ارتباط بین مربی و دانشجو، ارجح دانستن بیمار نسبت به دانشجو توسط مربی با ۵۳/۳ درصد، در حیطه ارتباط بین دانشجو و بیمار، عدم اعتماد بیمار به دانشجو با ۹۳/۳ درصد، در حیطه ارتباط بین دانشجو و پرسنل، عدم همکاری مسولین بخش ها در برقراری کنفرانس های آموزشی و عدم ارایه ی ارائه ی بازخورد مناسب از طرف پرسنل به بیمار با ۶۶/۷ درصد، در حیطه رضایت دانشجو از قوانین در بخش، فقدان دستور العمل مختص پرستاری در بخش و کمبود وقت و عدم زمان استراحت در بخش با ۶۶/۷ درصد، در حیطه امکانات موجود بیمارستانی و دانشگاهی، عدم ایجاد بخش های استاندارد و امکانات مناسب با ۶۰ درصد، در حیطه رضایت دانشجو از آموزش مهارت ها توسط مربی و پرسنل، فراهم نکردن زمینه ی خلاقیت در مراقبت از بیمار، عدم اجازه ی انجام کلیه ی پروسیجرها در بخش و ترس و واهمه دانشجو از سوال کردن با ۸۰ درصد و در حیطه رضایت دانشجو از

جدول ۱: توزیع فراوانی متغیرهای دموگرافیک مربیان و دانشجویان

دانشجو		مربی		فراوانی	
درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۵۱/۳	۱۱۵	۴۶/۷	۷	زن	مشخصات دموگرافیک جنسیت
۴۸/۷	۱۰۹	۵۳/۳	۸	مرد	
۷۷/۷	۱۷۴	۲۶/۷	۴	مجرد	وضعیت تأهل
۲۲/۳	۵۰	۷۳/۳	۱۱	متاهل	
-	-	۲۰	۳	کارشناسی	میزان تحصیلات مربی
-	-	۸۰	۱۲	کارشناسی ارشد	
۲۴/۱	۵۴	-	-	ترم دو	ترم تحصیلی دانشجو
۲۳/۹	۴۹	-	-	ترم سه	
۲۲/۸	۵۱	-	-	ترم چهار	
۷/۶	۱۷	-	-	ترم پنج	
۱۰/۳	۲۳	-	-	ترم شش	
۴	۹	-	-	ترم هفت	
۹/۴	۲۱	-	-	ترم هشت	

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخ‌های موافق عوامل بازدارنده و تسهیل کننده یادگیری از دیدگاه دانشجویان و مربیان

از دیدگاه مربیان		از دیدگاه دانشجویان		
بازدارنده	تسهیل کننده	بازدارنده	تسهیل کننده	
فراوانی پاسخ موافق (درصد)	فراوانی پاسخ موافق (درصد)	فراوانی پاسخ موافق (درصد)	فراوانی پاسخ موافق (درصد)	
۱(۶/۷)	۳(۲۰)	۲۰۳(۹۰/۶)	۱۸۱(۸۰/۸)	ویژگی مربیان
۱(۶/۷)	۷(۴۶/۷)	۲۰۳(۹۰/۶)	۱۲۹(۵۷/۶)	ارتباط بین مربی و دانشجو
۶(۴۰)	۱(۶/۷)	۱۶۸(۷۵)	۱۳۴(۵۹/۸)	ارتباط دانشجو و بیمار
۴(۲۶/۷)	۴(۲۶/۷)	۱۸۳(۸۱/۷)	۱۶۳(۷۲/۸)	ارتباط دانشجو و پرسنل
۴(۲۶/۷)	۴(۲۶/۷)	۲۰۵(۹۱/۵)	۱۶۵(۷۳/۷)	رضایت دانشجو از قوانین در بخش
۶(۴۰)	۶(۴۰)	۱۹۳(۸۶/۲)	۱۳۳(۵۹/۴)	امکانات موجود بیمارستانی
۲(۱۳/۳)	۲(۱۳/۳)	۲۰۶(۹۲)	۱۵۹(۷۱)	رضایت دانشجو از نحوه آموزش مهارت‌ها توسط مربی و پرسنل در بخش
۷(۴۶/۷)	۱(۶/۷)	۱۵۷(۷۰/۱)	۱۹۸(۸۸/۴)	رضایت دانشجو از نحوه ارائه‌ی دروس عملی و تئوری

بحث و نتیجه گیری:

نظری را نیز در کلاس ارائه می دهند و در تمام اوقات کارآموزی، حضور فعال دارند.

نتایج پژوهش در زمینه ی ارتباط مربی با دانشجو بیانگر این است که اکثریت دانشجویان، ارتباط مربی با دانشجو را در سطح رضایت بخشی مطرح نموده اند بطوری که ۸۷/۱ درصد دانشجویان، با حمایت از دانشجو توسط مربی در موقع رو به رو شدن با مشکل، بعنوان عامل تسهیل کننده، موافق و کاملاً موافق بودند همچنین ۱۰۰ درصد مربیان در حیطه ارتباط مربی با دانشجو از اعتماد مربی به دانشجو، احساس امنیت و حمایت از جانب مربی به عنوان عوامل تسهیل کننده ای که بیشترین نقش را در بهبود یادگیری داشتند ذکر کردند. مطالعه ی مریدی و خالدی در رابطه با تعیین عوامل تسهیل کننده و بازدارنده ی آموزش بالینی از دیدگاه دانشجویان نشان داد که اصلی ترین عامل تسهیل کننده، ارتباط بین دانشجو و بیمار می باشد (۶)؛ که این نتایج با نتایج مطالعات قدس بین و همکاران مطابقت دارد. (۱) در ارتباط با حیطه ارتباط بیمار و دانشجو، ۸۳/۹ درصد دانشجویان، از گزینه ی توجه به حقوق و نیاز بیمار و ۷۰/۱ درصد دانشجویان از ارائه بازخورد مناسب از جانب بیمار با دانشجو به عنوان مؤثرترین عامل تسهیل کننده ی این حیطه نام بردند همچنین ۹۳/۳ درصد مربیان، توجه به حقوق نیاز بیمار را مهم ترین تسهیل کننده در این حیطه دانستند در حالی که پژوهش های دیگر در ایران نشان داد که اکثر دانشجویان، همکاری دانشجو و بیمار را در حد مرزی بین خوب و متوسط ارزیابی کردند، در مطالعات دیگری این همکاری را ضعیف گزارش کردند (۶، ۱۱)

نتایج حاصل از این پژوهش در حیطه ی ارتباط بیمار با دانشجو نشان داد که ۸۱/۷ درصد دانشجویان، با فراهم نمودن فرصت مراقبت های پرستاری از بیمار از زمان پذیرش تا ترخیص، بعنوان عامل تسهیل کننده، موافق و

پژوهش اخیر باهدف بررسی دیدگاه مربیان و دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی قاین درباره عوامل بازدارنده و تسهیل کننده مؤثر بر یادگیری مهارت های بالینی صورت گرفته است. در این بخش یافته های حاصل مورد بحث و بررسی قرار می گیرد.

دانشجویان استخدام و به کارگیری مربیان مجرب و آگاه بودن مربی به نیازهای یادگیری دانشجویان با ۸۷/۵ درصد را مهم ترین عامل تسهیل کننده در این حیطه دانستند. همچنین دانشجویان خستگی مفرط مربیان را مهم ترین عامل بازدارنده ی یادگیری عنوان کردند. این پژوهش از دیدگاه مربیان نشان داد در حیطه ی ویژگی مربیان، آگاه بودن مربی به نیازهای یادگیری دانشجویان، احساس مسئولیت مربیان در امر آموزش بالینی، استخدام و به کارگیری مربیان مجرب، ارتباط مناسب مربی با پرسنل و بیمار و آگاه بودن مربی به نیازهای یادگیری دانشجویان و آشنایی مربیان جدیدالورود با عملکرد بالینی با ۱۰۰ درصد را مهم ترین عامل تسهیل کننده ی یادگیری برشمردند. همچنین از دیدگاه مربیان خستگی مفرط مربیان را مهم ترین عامل بازدارنده ی یادگیری عنوان کردند. نتایج این مطالعه با مطالعات دان و هنسفورد و ولیئی و همکاران (۵) که در پژوهش خود، ارتباط مناسب مربی با پرسنل و بیمار، آگاه بودن آن ها به نیاز یادگیری دانشجویان، تجارب علمی و عملی مربیان را از جمله عوامل تسهیل کننده مطرح نموده اند همخوانی دارد (۱۱، ۱۰)؛ اما در بعضی از پژوهش ها، دانشجویان از برنامه آموزش و نحوه ی کار مربیان رضایت نداشتند (۹). تفاوت در نتایج حاضر با دیگر تحقیقات ممکن است به این علت باشد که در محیط پژوهش حاضر، کلیه مربیان بالینی در مقطع کارشناسی ارشد بوده و مربیانی هستند که دروس

کاملاً موافق بودند و ۱۰۰ درصد مربیان، فراهم نمودن فرصت مراقبت‌های پرستاری از بیمار از زمان پذیرش تا ترخیص را به‌عنوان عامل تسهیل کننده‌ی این حیطه برشمردند. یافته‌های پژوهش در رابطه با ویژگی‌های مربیان نشان داد که اکثریت دانشجویان عدم حمایت دانشجویان توسط پرسنل در موقع رو به رو شدن با مشکل در بخش (۶۶/۵ درصد) و از دیدگاه مربیان، عدم ارائه‌ی بازخورد مناسب از طرف پرسنل به بیمار و عدم همکاری مسئولین بخش‌ها در برقراری کنفرانس‌های آموزشی با (۶۶/۷ درصد) به‌عنوان مهم‌ترین عوامل بازدارنده‌ی یادگیری مهارت‌های بالینی برشمردند. نتایج این پژوهش با نتایج مطالعه‌ی دیگر که بیشترین مشکل آموزش بالینی از دیدگاه ۸۰ درصد دانشجویان، عدم همکاری پرسنل با دانشجویان ذکر نموده است، همخوانی دارد (۱). پرسنل شاغل می‌توانند در بسیاری از موارد به شکل غیرمستقیم بر روند آموزش بالینی تأثیر بگذارند و حتی گاهی اوقات، نقش و جایگاه مربی را کم رنگ سازند و متخصصین از آن‌ها به‌عنوان عامل پنهان مؤثر بر آموزش بالینی یاد کرده‌اند (۱۲).

یافته‌های پژوهش در رابطه با آموزش مهارت توسط مربی و پرسنل در بخش نشان می‌دهد که ۸۶/۶ درصد دانشجویان، ایجاد فرصت‌های آموزشی برای دانشجویان و ۸۶/۲ درصد با واگذاری امور به عهده‌ی دانشجویان، به‌عنوان عامل تسهیل کننده، موافق و کاملاً موافق بودند همچنین ۱۰۰ درصد مربیان، ایجاد فرصت‌های آموزشی برای دانشجویان، واگذاری امور به عهده‌ی دانشجویان، ایجاد فرصت پرسش و پاسخ، برقراری کنفرانس‌های آموزشی و ایجاد فرصت تکرار مهارت‌های مختلف پرستاری را مهم‌ترین عوامل تسهیل کننده این حیطه شمردند. در مطالعه‌ی قدس بین و همکاران دیدگاه دانشجویان از نحوه‌ی

آموزش مهارت‌ها توسط مربی و پرسنل مثبت بود و با ایجاد فرصت‌های آموزشی و واگذاری امور به دانشجویان به‌عنوان عوامل تسهیل کننده مهارت‌های بالینی موافقت داشتند (۱). در حیطه‌ی عوامل بازدارنده، ۶۷/۲ درصد دانشجویان، ترس و واهمه دانشجویان از سؤال کردن و همچنین ۸۰ درصد از مربیان، با ترس و واهمه دانشجویان از سؤال کردن، عدم اجازه‌ی انجام کلیه‌ی پروسیجرها در بخش، فراهم نکردن زمینه‌ی خلاقیت در مراقبت از بیمار را به‌عنوان عامل تسهیل کننده، موافق و کاملاً موافق بودند. در مطالعه‌ی دیگر در حیطه‌ی رضایت دانشجویان از نحوه‌ی آموزش مهارت‌ها توسط مربی و پرسنل برقراری کنفرانس‌های آموزشی به‌عنوان عامل تسهیل کننده و عدم ایجاد فرصت مناسب برای به‌کارگیری دانش و مهارت‌های لازم در مراقبت از بیمار توسط دانشجویان و انتقال حس عدم رضایت از طرف پرسنل بخش به‌عنوان مهم‌ترین عامل بازدارنده ذکر شده بود (۶). در میان عوامل تسهیل کننده یافته‌های پژوهش در حیطه‌ی رضایت دانشجویان از وجود قوانین در بخش نشان داد که ۸۴/۴ درصد دانشجویان، مدت زمان کافی حضور در بخش و ۸۲/۶ درصد رعایت ضوابط اخلاقی در محیط‌های بالینی را به‌عنوان مهم‌ترین عوامل نام بردند همچنین ۱۰۰ درصد مربیان، از رعایت ضوابط اخلاقی در محیط‌های بالینی و استفاده از فرایند حل مشکل در مراقبت به‌عنوان مهم‌ترین عوامل در این حیطه برشمردند و در میان عوامل بازدارنده‌ی حیطه‌ی رضایت دانشجویان از وجود قوانین در بخش، ۷۳/۲ درصد دانشجویان مناسب نبودن فضای بخش‌ها و ۸۰ درصد مربیان، وجود استرس در بخش را مهم‌ترین بازدارنده در این حیطه دانستند. در مطالعه‌ی قدس بین و همکاران در رابطه با رضایت دانشجویان از قوانین موجود در بخش، نتایج نشان داد که از دیدگاه اکثریت دانشجویان، رعایت ضوابط اخلاقی

امکانات مناسب را مهم‌ترین عوامل بازدارنده ی حیطه‌ی امکانات دانشگاهی و بیمارستانی نام برده اند. نتایج این پژوهش نشان داد که اکثریت نمونه ها نسبت به این موضوع دیدگاه مثبتی داشتند و از تهیه ی مجلات و کتب جدید رضایت دارند. یافته های این پژوهش، با بعضی از پژوهش های دیگر همخوانی دارد (۱،۵). ولی در بعضی دیگر از پژوهش ها، دانشجویان از تجهیزات و امکانات موجود در آموزش بالینی رضایت نداشتند (۱۳) ممکن است در تحقیق حاضر، هماهنگی مسئولین و برنامه ریزان آموزش و درمانی و بررسی و شناخت مستمر نیازهای فراگیران و تهیه ی تدارکات لازم برای دستیابی به اهداف، در ارزیابی مثبت دانشجویان مؤثر بوده باشد. دانشجویان از موضوعات مطرح شده در حیطه های مختلف رضایت داشتند ولی از ارتباط بین پرسنل و دانشجو و نحوه ی ارائه ی دروس تئوری و عملی رضایت نداشتند. این عوامل را به‌عنوان بازدارنده ی آموزش مهارت‌های بالینی مطرح نمودند. پیشنهاد می گردد، با ایجاد انگیزه و مسئولیت در دیگر اعضای تیم بهداشتی - درمانی، آشنایی پرسنل با اهداف کارآموزی دانشجویان در شروع کارآموزی و سهیم نمودن آن‌ها در آموزش دانشجویان از عوامل بازدارنده ی یادگیری مهارت های بالینی کاسته شود.

کاربرد در تصمیم‌های مرتبط با سیاست گذاری در نظام سلامت:

می‌توان با مدنظر قرار دادن و توجه به ویژگی‌ها و خصایص فردی فراگیران، استفاده از مدرسان بالینی کارآموزده و متعهد، فراهم نمودن محیط مناسب بالینی از نظر تجهیزات و کارکنان، برنامه ریزی آموزشی دقیق و هدفمند، ارزشیابی بالینی نظام دار و ارائه بازخورد آن به تمامی دست‌اندرکاران آموزشی، از دانشجو گرفته تا مدیران و برنامه ریزان، آموزش بالینی را به‌سوی آموزش اثربخش تری سوق داد.

در محیط های بالینی و حمایت دانشجویان از یکدیگر در موقع رو به رو شدن با مشکل ضروری است و می‌تواند به‌عنوان عوامل تسهیل کننده در یادگیری نقش ایفا کند. (۱) یافته های پژوهش در حیطه رضایت دانشجو از نحوه ی ارائه ی دروس عملی و تئوری نشان داد که ۷۰/۱ درصد دانشجویان و ۸۰ درصد مربیان، با حجم کار عملی در بخش به عنوان مهم ترین عوامل تسهیل کننده موافق و کاملاً موافق بودند. ۸۱/۷ درصد دانشجویان، عدم علاقه ی دانشجو به انجام مراقبت های پرستاری و ۷۹/۵ درصدشان فاصله زمانی بین دروس نظری و عملی و همچنین ۹۳/۳ درصد مربیان، فاصله زمانی بین دروس نظری و عملی را مهم ترین عوامل بازدارنده ی یادگیری در این حیطه ذکر کردند. در مطالعه ای دیگر در زمینه ی دیدگاه دانشجویان در مورد ارائه ی آموزش مهارت های عملی و تئوری، منفی بود و اکثریت آن‌ها فاصله ی زمانی بین دروس تئوری و عملی را به‌عنوان مهم‌ترین عامل بازدارنده مطرح نمودند. از آنجا که پرستاری حرفه ای مبتنی بر عمل است، برای ایجاد یادگیری خودجوش، نیاز به انسجام بین دروس تئوری و عملی و برطرف نمودن شکاف بین آموزش و بالین می باشد (۱).

بر اساس نتایج به دست آمده در ارتباط با امکانات دانشگاهی و بیمارستانی، ۸۱/۳ درصد دانشجویان، در نظر گرفتن بودجه ی کافی برای تهیه ی مجلات و کتاب‌های جدید و ۹۳/۳ درصد مربیان، با در نظر گرفتن بودجه ی کافی برای تهیه ی مجلات و کتاب‌های جدید، بعنوان عامل تسهیل کننده در این حیطه، موافق و کاملاً موافق بودند. نتایج حاصل از این پژوهش با مطالعات قدس بین و همکاران و تحقیقات خالدی و همکاران مطابقت دارد (۱،۶). در میان عوامل بازدارنده ۵۴/۹ درصد از دانشجویان و ۶۰ درصد از مربیان عدم ایجاد بخش های استاندارد و

تقدیر و تشکر:

نویسندگان از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه بیرجند بابت حمایت مالی و نیز کلیه شرکت کنندگان در این مطالعه تشکر و قدردانی می‌نمایند.

تضاد منافع:

بین نویسندگان مقاله حاضر تضاد منافع وجود ندارد.

References

- 1-Darounparvar D. Issues and problems of students and its impact on educational achievement Islamic Azad University of firoozkohe, Journal of Industrial Strategic Management. 2004; 2(4):58-64
- 2-Ghaffari A, Mofrad F, Hafez R. Comparison of the effect on students' academic skills workshops (strong and weak). 5th National Conference on Mental Health; 2010.
- 3-Ghodsbin F, Shafakhah M. Facilitating and Preventing Factors in Learning Clinical Skills from the Viewpoints of the Third Year Students of Fatemeh School of Nursing and Midwifery. Iranian Journal of Medical Education. 2008; 7(2): 343- 354. [In Persian]
- 4-Azemian A, Motamed N, Yousefi MR. Barriers and Facilitating Factors in Learning of Effective Clinical Teaching in Bushehr University of Medical Sciences: Clinical Students, Point of View-2010. Journal of Educational Development of JundishapuR. 2015; 12(1): 8-17. [In Persian]
- 5-Sahebalzamani M, Salahshorianfard A, Akbarzade A, mohamedian R. comparison of preventing and facilitating factors of effective clinical teaching of nursing student and traniers Islamic azad university of maragheh in 1388. Medical Science Journal of Islamic Azad University Tehran Medical Branch. 2010; 21(1): 38-43. [In Persian]
- 6-Akhavan P, Mashoufi M, Mustafazadeh F, allahyari E, vosoughi V, hatami H. stress factors in clinical education Ardabil university of medical sciences in 2009. Journal of health and care. 2009; 11(3): 41-48. [In Persian]
- 7-Valiee S, Moridi G, Khaledi Sh. Barriers to and Facilitators of Clinical Education from Sanandaj Nursing Students' Viewpoints, 2010-2011. Preventive Care in Nursing & Midwifery Journal. 2013; 3(1): 74- 75. [In Persian]
- 8-Shafiei M, Hallakoie M, Alidalaki M, sagafi Z. The Facilitating and preventing factors in learning clinical skills from the viewpoints of the third year nursing students of Rafsanjan university of Medical Sciences during 2009. 2010; 4(1): 34-42. [In Persian]
- 10-Pour bandbani M, Sadeghi R, Salsali M, Borhani F. Factors affecting nurses active participation in solving ethical problems encountered in clinical practice from the perspective of nursing graduate students. Journal of nursing and midwifery urmia university of medical sciences. 2012; 11(1); 42-50. [In Persian]
- 11-Hsiang-Chu P. An integrated model for the effects of self-reflection and clinical experiential learning on clinical nursing performance in nursing students: A longitudinal study. Nurse Education Today. 2016; 9(6): 156-162.
- 12-Bagheri H, Bazghaleh M. Clinical education and its related factors in nursing: A qualitative metasynthesis study. Iranian journal of nursing Research. 2015; 4(4): 27-39. [In Persian]
- 13-Hadizadeh F, Firoozi M, Shamaeyan Razavi N. Nursing and Midwifery Students Perspective on Clinical Education in Gonabad University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education. 2005; 5 (1): 70-78. [In Persian]